

ONSILD MØBELFABRIK

- en kort historie med indflettede familieindtryk fra børnehøjde.

Mads Christian Madsen (MCM) startede i 1936 fabrikationen af møbler i nybyggede lokaler i Sønder Onsild Stationsby med firmabetegnelsen Onsild Møbelfabrik (OM). Fabrikationen specialiseredes efter besættelsen til arkitekttegnede stole i teak, som hovedsagelig blev solgt på eksportmarkederne. Det skete i en periode under navnet JUTEX A.m.b.a. som var et eksportfirma baseret på samarbejde mellem flere mindre møbelfabriker. Senere indledtes samarbejde med andre firmaer på eksportmarkedet, hvor køberne især var amerikanske soldater udstationeret i Vesttyskland. I de sidste år indgik OM i et samarbejde med Lauritsens Møbelfabrik i Ålestrup i produktionen af kirkeinventar og Børge Mogensen modeller.

Undervejs i udviklingen blev produktionslokalerne udvidet to gange. Onsild Møbelfabrik ophørte i 1977 i forbindelse med MCM's pensionering.

Baggrund og begyndelse

Baggrund

Mads Christian Madsen (MCM) blev født den 30/6 1907 i Hvornum, som søn af Anders og Jensine Madsen, der ejede en gård i Hvornum (matr. nr 28a, 18b & 10g) beliggende syd for Hvornumgård på de skrånende marker ned mod Skals å med udsigt til Lindum Skov og Sønder Onsild. Gårdens drift var arbejdskrævende med marker nedenfor gården, marker på skråningen og marker ovenfor gården.

Hans far købte derfor Hersom Mosegård i 1911, hvor terrænforholdene var bedre og jordtilligendet desuden større.

MCM voksede således op i Hersom og deltog - som det var gængs - i gårdens drift. Skønt ældste søn i en børneflokk på 7, ønskede han - stærkt tilskyndet af sin mor - ikke en fremtid indenfor landbruget. Det samme gjaldt hans tre brødre, hvor én emigrerede til USA, én drev anlægsgartnerfirma i Nordsjælland og én arbejdede som ingeniør i bl.a. Canada og Grønland. Af hans tre søstre blev en dog gift med en gårdejer.

Efter konfirmationen og nogle få års arbejde ved landbruget, kom MCM i lære som snedker & maskinsnedker hos henholdsvis snedkermester Dybdahl i Møldrup og derefter hos snedkermester P. Lauritsen i Ålestrup. Parallelt modtog han undervisning på teknisk skole i Ålestrup, der dengang foregik som aftenundervisning efter arbejdstids ophør.

Efter udstået læretid arbejdede han såvel på sine to læresteder som på andre møbelfabriker - bl.a. i Nørager og Auning.

I begyndelsen af 30'erne tog han det første skridt til at blive selverhvervende, idet han lejede et lokale hos Lauritsens Møbelfabrik i Ålestrup. Her startede han med en kopimaskine produktionen af stole- og bordben og blev dermed underleverandør til flere møbelfabriker. Imidlertid fandtes et stærkt ønske om at starte egen møbelfabrik. Han begyndte derfor dels at se sig om efter en velegnet lokalitet for en virksomhed dels at undersøge finansieringsmulighederne

Etableringen i Sønder Onsild stationsby

Finansieringen løste MCM ved at sælge alle sine ikke absolut nødvendige ejendele (der var ikke mange) og låne et beløb af sin 1 år yngre bror Holger, der var bosiddende i USA. Men fremfor alt - og det blev hovedfinansieringen - lånte han et større beløb af forældrene, som også kautionerede for et kreditforeningslån.

Når valget faldt på Sønder Onsild Stationsby, var det begrundet i dens placering ved den jyske længdebane. En placering tæt ved et forsendelsessted var afgørende, da MCM ville satse på et større marked end det lokale. Egentlig ville han hellere have valgt Nørager, men da den lå ved en sidebane, valgte han den fra.

Han erhvervede derfor en beskeden grund (en del af det nuværende Kærvej 3), som han købte den 23. marts 1936 af Niels Gaardsøe, Sædagergård. Han ville egentlig gerne have købt en større grund, men Niels

Fig 1. P..Lauritsens møbelfabrik i Aalestrup omkring slutningen af 1920'ene. Mester står til venstre i billedet med kasketten ved sin højre fod. MCM sidder længst til højre på bænken. Til venstre for MCM ses Aage Lauritsen, der var lærling i faderens virksomhed, som han senere overtog. 40 år senere fik Aage og MCM et nært samarbejde omkring produktionen af bl.a. Børge Mogensen stole.

Gaardsøe var utilbøjelig til at udstykke mere end højest nødvendigt. Størstedelen af Sønder Onsild Stationsby er etableret på jord oprindeligt tilhørende Sædagergård. Når husene langs Viborg-Hobro landevej ligger så tæt på vejen med kun beskedne haver på bagsiden, så er det et udtryk for samme uvilje til at sælge jord fra. Som standsbevidst bonde betragtede han, i lighed med flere af kirkebyens standsfæller, beboerne i stationsbyen som "kanutter", hvor en beskeden grund måtte være tilstrækkelig.

MCM opførte på den lille grund en fabriksbygning i to etager med tilhørende beboelseshus. Hans yngste bror Ejnar, der var under uddannelse til teknikumingeniør, bistod som tømrer ved byggeriet. I løbet af 1936 stod såvel værksted som beboelse klar (fig. 1 og 2) og dermed var den ydre ramme på plads. Men før vi ser nærmere på driften af møbelfabrikken, skal nogle af de private omstændigheder, som havde afgørende betydning for driften, kort omtales.

Besættelse og ægteskab

I låne- og kautionsaftalen med forældrene indgik, at de skulle flytte ind i beboelsen ved fabrikken (de ville i den forbindelse lade sig pensionere). MCM selv - endnu ugift - beboede overetagen. Efter at Frede Gaardsøe havde overtaget Sædagergård, blev der tilkøbt jord i 1941, så der kunne anlægges have nord for beboelsen. Frede Gaardsøe havde en anden indstilling til udstykning af mark og var - i modsætning til faderen - smidig at have med at gøre.

Besættelsen medførte besværligheder i hverdagen. I begyndelsen af besættelsen blev MCM f.eks. pålagt indkvartering af tyske soldater i beboelsen. Men det ophørte dog, da han - til sognefoged Kristen Højgaards fortrydelse - fandt ud af, hvordan reglerne egentlig var. Han kunne dog ikke undslå sig, når den lokale

*Fig 2. Den første fabriksbygning fra 1936
Det var karakteristisk, at der blev plantet frugttræer (æbler, pærer, blommer og kirsebær) som espaliertræer ved alle vest- og sydvendte facader. Der indgik altid store mængde frugt i husholdningen..*

Fig. 3. MCM foran beboelsen, som lå nord for fabrikken ud mod Kærvej. Også her aner man de nyplantede espaliertræer. De gav i mange år attraktive pærer og blommer.

kommandant (major), som boede på Onsild Hotel (med en dansk kvinde) ønskede møbler fremstillet til sig selv og derfor lod forskellige snedkeruddannede soldater anvende værkstedet.

Midt i besværlighederne blev MCM den 21. maj 1944 gift med Rigmor Møller (RM), som tidligere havde været ansat i Onsild Brugsforening. Dens store opland i kombination med en talentfuld uddeler gjorde den i en årrække til landets andenstørste landbrugsforening. Den havde således en trikotageafdeling, som RM havde ansvaret for. I 1944 havde hun imidlertid været borte fra byen i en årrække og var før brylluppet bestyrer for Schous Magasin i Silkeborg. Sidstnævnte ansættelse indebar, at det blev økonomisk muligt for hende at skaffe egen lejlighed, hvilket selvsagt krævede møbler. De blev købt hos MCM - og herefter gik "slaget sin gang".

Bryllupsfesten, som blev afholdt i Rodskov Forsamlingshus (ved Hornslet på Djursland), hvor hendes forældre (tidligere gårdejer Anders Møller og Katrine Møller) var bosiddende, var ikke uden dramatik. Midt under festlighederne smed tyskerne alle gæsterne ud af forsamlingshuset og store mængder halm blev bragt ind. De videre festligheder måtte derefter improviseres. Det blev de - ifølge anekdoterne - ikke dårligere af. Giftermålet indebar imidlertid også, at boligsituationen måtte ændres for MCM's forældre, som selvsagt ikke kunne blive i beboelsen ved værkstedet. MCM købte derfor en grund længere ude på Kærvej (nr. 14), hvor han opførte et hus til dem.

Kort efter befrielsen indtraf en anden glædelig begivenhed. Familien modtog en dag i juni 1945 helt uventet et telegram, med den korte meddelelse: "Er i Padborg. Kommer snarest. Holger".

Holger - MCM's et år yngre broder - var i 1926 emigreret til USA (han blev 18 år på vejen derover). Siden da havde der været mere eller mindre sporadisk brevveksling. Den ophørte imidlertid helt, da USA gik ind i krigen efter angrebet på Pearl Harbour i december 1942. Så familien viste ikke, hvordan han havde det. Og undrede sig umiddelbart over, hvorfor han var i Padborg i juni 1945

Fig.4. Rigmor og MCM i forhaven på Kærvej 3. Barnevognen med den førstfødte - Carsten - anes bagerst til højre. Foran den ses Lilly Bonde, som var gift med Svend Bonde, som på daværende tid ejede Onsild. Trævarefabrik. De to familiers venskab varede livet ud. Teglmuren i bagunden bag hækken er nabohuset, hvor Riis og Ditte Willumsen senere flyttede ind.

Fig. 5. I samme forhave nogle år senere ses her de to ældste drenge Carsten og Flemming tumle. I baggrunden Onsild Hotel med den store sal vinkelret på hovedhuset. I det tidligere hvide ledvogterhus boede Viggo og Valborg Pedersen. Sidstnævnte arbejdede senere på fabrikken i mange år. Det sirlige stakit på fig.3 er blevet erstattet af et stendige ud mod Kærvej og en avenbøgshæk ind mod nabohuset.

De svage anelser blev bekræftet, da der næste dag stod en amerikansk soldat på Onsild station. Han havde tjenestegjort ved den 84. amerikanske infanteridivision, som indgik i Pattons 3. arme. Så Holger havde taget turen med fra Normandiet i 1944, deltaget ved undsætningen af Bastogne under Ardenneroffensiven i vinteren 1944/45 og været med i slutopgøret i Rhindalen i foråret 1945 og var nu stationeret i Heidelberg før hjemrejsen til USA: Han havde tjenestegjort som panserinfanterist og rekognosceringssoldat. Han berettede meget lidt om krigshandlingerne, men var blevet tildelt flere ordener (bl.a. "Bronze Star Medal" for udvist tapperhed i kamp).

Som ældste søn med forældrene boende på kort afstand samt med en bopæl ved den jyske længdebane, blev Kærvej 3 et naturligt samlingspunkt for Madsen-familien. Det fortsatte også i årene efter MCM's forældre måtte på plejehjem. Men inden da - allerede i 1948 - blev der atter behov for en ny løsning på beboelsessituationen, idet forældrene pga. sygdom ikke længere kunne klare at bo alene i huset på Kærvej 14. Derfor opførtes en tilbygning til beboelsen på Kærvej 3 til forældrene. Og Kærvej 14 blev solgt til Ruth og Charles Jensen (malermester).

Fig 6. Nogle af familiens medlemmer samlet i baghaven (tilkøbt 1941) på Kærvej 3. Yderst til venstre ses broderen Ejner, herefter MCM's mor Jensine og yderst til højre på bænken søsteren Anna. Bag bænken ses MCM og på terrassen Carsten MM. På facaden ser man et veletableret pære-espalier. Billedet taget i begyndelsen af 50-erne.

Selve tilbygningen var imidlertid problematisk. Efter krigen var der varemangel og rationering. Alt nybyggeri krævede derfor tilladelse hos Direktoratet for Vareforsyning med tilhørende ansøgning og behandlingstid. Boligsituationen krævede imidlertid akut handling, så da afslaget endelig kom fra det fjernt liggende København, stod tilbygningen færdig - og forældrene var flyttet ind! Gode råd var dyre: Arkitekten anbefalede at lade som ingenting. Få år efter ophævedes restriktionerne, og de bureaukratiske forviklinger løste dermed sig selv uden at have givet anledning til andre besværligheder end uvished. Tilbygningen indeholdt udover værelse til bedsteforældrene vaskerum og toilet; udedasset var dermed historie.

Fig 7. Til venstre ses fabriksbygningen fra 1936 og bagerst i billedet ses "den ulovlige tilbygning" fra 1948. De to drenge er Flemming og Esben (med ble), som leger med afsavede træklodser fra møbelfabrikationen. Billedet er fra første halvdel af 1950'erne.

Den vanskelige opstart og de første år. 1936 - 1954

Ét er løse forestillinger om at blive selvstændig, noget andet er at få stablet en levedygtighed virksomhed på benene. En bygning på en pløjemark bliver ikke uden videre til en forretning, som giver det nødvendige afkast. Der kræves konkrete ideer om hvad og hvordan, der skal produceres og - måske ikke mindst - evnen

til at få varerne solgt. Desuden - når pengene er knappe - en betydelig arbejdsindsats. Endelig skal man turde satse, når mulighederne melder sig. Men ikke satse for meget og ikke satse for lidt. Og - fremfor alt - ikke på det forkerte. Der skal med andre ord også held til.

Sidstnævnte tilsmilede i passende mål MCM - eller rettere MCM og RM - som da også evnede at forvalte det indenfor de økonomisk stærkt begrænsede rammer og med den risikovillighed, de var beredt at påtage sig.

Som udgangspunkt havde MCM, før han gik i gang med byggeriet, fået en arkitekt til at lave tegninger af forskellige møbeltyper (Johs. Andersen i Aarhus). Desuden havde han kontakt med et antal grossister, som ville købe hans produktion - på kredit. Sidst, men ikke mindst, havde han gennem sine arbejdskontakter ansat tre svende til at bistå sig. Flere kom til i årenes løb, men mere herom senere.

Uden mange svinkeærinder, ved ihærdighed og stram økonomisk styring, kom produktionen ind i en gænge som indebar en successivt stigende produktion og salg. Og efter ægteskabet med RM begyndte det at ligne en virksomhed, der for alvor kunne overleve.

I de første år frem til midten af halvtredserne producerede MCM - i lighed med de fleste møbelfabrikker - alle typer af møbler: stole, lænestole, borde, skænke, senge mm., så han også var i stand til at levere hele møblelementer; det være sig spisestuemøblelementer eller "finstue"- møblelementer. Se bilag 1 og 2.

Som sig hør og bør blev der også lavet logotype for Onsild Møbelfabrik (se fig. 8). Det forblev uændret gennem alle årene. Ifølge MCM - frit efter hukommelsen - var idémanden bag logotypen en bogtrykker i Randers.

Fig. 8. Logotype for Onsild Møbelfabrik.

Helt afgørende, for møbelfabrikkens udvikling, var MCM's ægteskab med RM. Hun var udadvendt og havde talent for forretning. Udover hverdagens gøremål med husholdningen, hvor hun altid havde en pige til hjælp, bistod hun med telefonpasning, bogføring mm. Under alle årene var RM ikke kun medhjælpende hustru, men snarere MCM's sparringspartner. Intet af bare nogen betydning skete uden, at RM havde været med i beslutningen - ikke mindst på salgssiden. Men der er ingen tvivl om, at RM - bundet, som hun var af familielivets daglige krav og MCM's syn herpå - ikke fik anvendt sit sociale og merkantile talent fuldt ud.

OM producerede i perioden udelukkende møbler til det danske marked. Salget foregik, som nævnt, til møbelgrossister.

Når de solgte møbler skulle forsendes, blev de pakket ind i store trækasser polstret med træuld, så de kunne modstå DSB's ofte hårdhændede behandling. De første år blev de store trækasser kørt på trækvogn til Onsild station. I løbet af 50'erne ændrede DSB imidlertid sin logistik. En DSB-lastbil afhentede varerne ved fabrikken og transporterede dem til DSB's terminal i Randers (afviklingen af Onsild station var m.a.o. så småt i gang).

Salget til møbelgrossister indebar, at fortjenstmarginalerne var små. Situationen blev ikke bedre af, at en sædvanlig betalingsmåde var veksler, som ofte blev omsat flere gange. Likviditeten var derfor periodevis stram. Sidstnævnte forstærkedes af, at forståelsen for møbelfabrikation lå den lokale Andelskasse fjernt. Her havde man - rimeligvis - mere fokus på høveder, mælk, svin og korn.

Besættelsen og den nærmest efterfølgende tid var præget af råvareknaphed og handelsreguleringer, hvilket i sagens natur lagde en dæmper på forretningens udvikling. Men den medførte samtidig en konsolidering, som kom til nytte, da der i 1950'erne kom gang i hjulene.

Her havde den amerikanske Trumandoktrin kombineret med Marshallhjælp (vedtaget 1947) skabt en optimisme, som medførte satsnings- og investeringsvillighed. Det gjaldt også OM. Her blev salget lagt om, bankforretningerne blev flyttet (til Hobro Bank), en statsautoriseret revisor (Ballund i Hobro) blev tilknyttet og fabriksarealet blev forøget betydeligt. I denne omstrukturering spillede RM en væsentlig rolle.

Kuriøse "sidespring"

Selvom MCM ikke så muligheder i det lokale marked og derfor ikke viste det nogen større opmærksomhed, så gjorde han nogle få undtagelser.

En af dem var da Hans Kvist (sognepræst i S. og N. Onsild 1938-1949) ønskede en dobbeltseng lavet af nogle planker af platan, som stammede fra præstegårdshaven.

Da MCM og RM, sammen med en gruppe beboere fra sognet, i 1970'erne besøgte Hans Kvist i Roskilde, hvor han var blevet biskop, kunne denne under moro berette, at sengen stadigvæk var i brug.

Poul Christensen (se senere) som var blevet konfirmeret af Hans Kvist og var MCM behjælpelig med savningen af plankerne i præstegårdshaven og med til at fremstille sengen, mødte ligeledes Hans Kvist i Roskilde mange år senere og fik også forevist sengen i biskopboligen.

En anden afvigelse fra den afstukne bane indtraf i 1952, hvor MCM, i forbindelse med Vammen kirkes hovedstandsættelse, lavede det nye kirkeinventar (stolerader og knæfald). Ved opmålingen af kirken havde den dengang ca. 6-årige ældste søn Carsten fået lov til at være med. På vej hjem i rutebilen spurgte han, under indtryk af det, han havde set i kirken: "hvad er det for en cowboy, de er ved at male"? Han havde givetvis den farverige og dramatiske fresko af Jesus, som Stefan Viggo Pedersen var i færd med at udføre i kirkens buede apsis, i tankerne. Det er aldrig blevet opklaret, hvorvidt spørgsmålet afspejlede, at arbejdet med freskoen ikke var så fremskredent eller om undervisning i kristendomskundskab lod et og andet tilbage at ønske?

Ligeledes lavede MCM i 1950'erne også knæfaldet til Sønder Onsild kirke.

Der kom senere en afvigelse fra den lagte linje, da der blev bygget en ny Andelskasse – se senere – hvor OM påtog bygningsnedkeriet.

Men bortset fra disse "sidespring" havde OM gennemårene fokus på møbelfabriktion.

Nye tider - årene med JUTEX A.m.b.A.

Fra midten af 1950-erne til begyndelsen af 1960-erne.

Allerede omkring 1950 begyndte der sagte at komme mere fart i tingene. Det smittede af på OM, og det blev mere og mere åbenbart, at fabriksbygningen fra 1936 både var for lille og for utidssvarende. F.eks. fik alle snedkermaskinerne (rund- og båndsav, tykkelseshøvl og afretter, boremaskine og fræser) overført kraft fra én motor med en tværgående aksel i den ene af fabrikken til hver af maskinerne vha. remtræk. Det var både farligt og besværligt med de mange remtræk; og ikke hensigtsmæssig for produktionen. Desuden var der blevet flere ansatte, så der var ikke længere plads nok.

Fig. 9. Tilbygningen fra 1954 set NV og V. Den var sammenbygget med den første fabriksbygning, som den lå NØ for.

Den første tilbygning

I 1954 stod den første tilbygning klar. Selve fabriksarealet blev øget med mere end 100%. Desuden blev der installeret centralfyr baseret på savsmuld og fraskær fra fabrikationen samt indrettet tørrestue. Sidstnævnte indebar, at de savede emner hurtigere kunne tørres ned til et fugtindhold på 8-9% og fabrikationstiden dermed forkortes. Til opbevaring af savsmuld og fraskær opførtes en spånsilo. Desuden opførtes en lagerbygning til planker. I slutningen af 1950-erne blev der opsat et udsugningsanlæg, så spåner og savsmuld blev suget direkte ned i spånsiloen fra de enkelte maskiner. Det gav stærkt forbedrede arbejdsforhold - og reducerede brandrisikoen.

Gennem alle årene stod MCM op ved 6-tiden for at tænde op, så der kunne være varmt i fabrikken, når svendene kom kl. 7.

Jutex A.m.b.a.

Det var en anden verden som begyndte at tegne sig efter besættelsen. Man fik åbnet øjnene for, at der var en verden udenfor Danmark. En verden, hvor der desuden var markedsmuligheder for dem, der havde initiativ. Her var ikke mindst USA en mulighed. Problemet var bare, hvordan man skulle gribe sagen an.

Tankerne om eksport blev stimuleret af Svend Gerhauge, som var ansat ved Nordisk Lim. Sammen med en gruppe mindre møbelfabrikanter - herunder MCM - mødtes de for at drøfte, hvordan man kunne stable et eksportsamarbejde på benene. Ingen af dem havde egentlige forudsætninger - herunder økonomiske - for at begå sig på et eksportmarked.

Men her tilsmilede heldet dem. Ved et stiftende møde i Århus, dukkede en tilsagt arkitekt ikke op og gode råd var dyre. Imidlertid fandt de vha. telefonbogen flere arkitekter, de kunne ringe til. Tilfældigt ringede de til Arne Hovmand-Olsen, som de absolut intet vidste om, men som boede på kort afstand i Risskov. Han indfandt sig hurtigt og mødet resulterede i et samarbejde. Hovmand-Olsen var på mange måder et heldigt valg. Som arkitekt var han stærkt inspireret af Finn Juhl og havde talent for at omsætte inspirationen til et antal karakteristiske møbler (se bil.3).

Man var i gruppen enige om at fordele produktionen imellem sig, så én producerede skabe /skænke, en anden borde og en stole. OM tog sig af sidstnævnte.

Ud over at være en arkitekt med tæft for tidens strømninger, havde Hovmand-Olsen også sans for markedsføring. Desuden var han god til at komme i kontakt med udenlandske købere. Derimod havde han ikke den disciplin, som skal til for at drive en eksportforretning med flere samarbejdspartnere. Det ideelle havde været at kombinere Hovmand-Olsen med en forretningsfører, som kunne lede et eksportfirma. Det var der desværre ikke penge til. Så Hovmand-Olsen fik også opgaven som forretningsfører/direktør overdraget, selvom man egentlig havde en anden mere velegnet i kulisserne (ovennævnte Svend Gerhauge).

Fig. 10 På alle forsendelse (se fig. 11) blev der påsat ovenstående etiket, som klart signalerede den danske oprindelse. Desuden ser man en stiliseret udgave af nogle af de valgte møbler - bl.a. saksestolen
De to stole blev begge produceret på OM.'

Fig. 11. For at gøre transporten enkel og billig, blev stolene lavet med forskellige beslag, så de kunne skilles ad og atter samles efter ankomsten. Billedet viser "saksestolen" som to-personers sofa (ses i profil på fig. 10) adskilt i sine hovedkomponenter klar til forsendelse.

Samarbejdet kom i gang under navnet JUTEX A.m.b.a. med Hovmand-Olsen som omdrejningspunkt. MCM blev formand for bestyrelsen og skulle forsøge at holde sammen på tropperne. Det var, med en sprælsk og kreativ arkitekt uden den fornødne forretningsdisciplin på den ene side og jordnære fabrikanter på den anden side, ikke problemfrit. Så det gav mange ærgrelser - og krævede meget tid for at få snakket tingene på plads og få det til at glide.

Navnet JUTEX (egentlig JUT-landia EX-port) var Hovmand-Olsens idé. At det blev et A.m.b.a, og ikke et A/S, havde sin enkle årsag i, at der ikke var penge til at starte et A/S.

OM specialiserede sig i kun at producere stole, som i tidens stil hovedsagelig var fremstillet i teaktræ (importeret fra Thailand). Det primære eksportmarked var USA.

For at billiggøre transporten skulle møblerne kunne skilles ad, pakkes og sendes for atter at kunne samles efter ankomsten (se fig. 11). En vigtig samarbejdspartner i udviklingen af samlebeslag blev her firmaet Lystager i Århus.

Under alle stolesæder blev JUTEX's navn brændemærket ind i træet. Teksten "Made in Denmark" og

Fig. 12 Alle stole fra OM blev brændemærket under stolesædet. Udover JUTEX fremgik også, at det var made in Danmark og at arkitekten var Hovmand-Olsen.

arkitektens navn ansås at være vigtig.

Et stort antal modeller flød fra Hovmand-Olsens kreative blyant, som alle var karakteriseret ved en elegant lethed. Sidstnævnte indebar, at de ikke altid var så robuste i forhold til de belastninger, som stole udsættes for. Flere nåede derfor ikke længere end tegnebrættet, andre blev der kun lavet prototyper af (se bil.3), atter andre blev der kun produceret i mindre serier af. Men nogle få solgte i stort antal -.se. fig. 13. Flere af hans modeller blev vist i tidsskriftet Mobilia, hvor JUTEX også annoncerede.

Med JUTEX kom der for alvor gang i eksporten til USA Det viste sig dog efter få år, at det hovedsagelig var stolene, der var salg i. Det hængte muligvis sammen med, at Hovmand-Olsens talent bedst kom til udtryk her.

Parallelt med at han var arkitekt for JUTEX tegnede han også til andre møbelfabriker - bla. Kolds Møbelfabrik i Kerteminde og France & Søn i Hillerød.

Efter nogle års samarbejde, var nåede MCM frem til, at firmakonstruktionen i JUTEX ikke var hensigtsmæssig. Kombinationen kreativ arkitekt og disciplineret virksomhedsleder gik ikke op i en højere enhed. Hovmand-Olsen spredte sine interesser og gav ikke virksomhedsledelsen den plads, det krævede. Man havde, nu hvor firmaet var stablet på benene, kunnet rekonstruere JUTEX og ansætte en direktør, men det var Hovmand-Olsen ikke interesseret i.

Fig. 13. De to bedst sælgende modeller tegnet af Hovmand-Olsen for JUTEX og fremstillet af OM. Begge fremstillet i siam-teak og konstrueret, så de ubesværet kunne skilles ad og sendes i kompakte kartoner, uden at de led overlaster.

JUTEX gav OM en række år, hvor omsætningen steg betydeligt. Imidlertid udnyttede JUTEX i MCM's øjne ikke de forretningsmæssige muligheder, der faktisk forelå. OM begyndte derfor i 1960-ernes begyndelse at se sig om efter andre samarbejdspartnere og lod samarbejdet med Hovmand-Olsen langsomt glide i baggrunden. Efter nogle år afgang det ved en stille død. Det vedblev dog at ærgre MCM, at JUTEX ikke havde udviklet sig til noget mere. Både MCM og RM ville gerne set en større ekspansion.

Som en kuriositet blev der bl.a. solgt stole til et af møderummene i den nye FN-bygning i New York. At de faktisk stod i bygningen, blev efterfølgende bekræftet, da Eigil Nielsen, som blev udlært på OM, i forbindelse med en rejse i Nordamerika efter udstået læretid og værnepligt, besøgte FN-bygningen og her ved selvsyn kunne konstatere, at stolene, han havde været med til at lave, også befandt sig der. Det var alle involverede selsagt meget stolte over.

Årene med Guildhall og Scannart Shipping - 1960-erne

Tvunget af omstændigheder tog MCM, parallelt med den gradvise nedtrapning af engagementet med JUTEX, kontakt med såvel andre arkitekter som andre eksportfirmaer. Sidstnævnte i erkendelse af, at OM ikke selv havde muskler til at etablere en egen eksportorganisation. Via kontakter, som primært knyttedes på de årlige møbelmesser, etableredes dog også en række direkte kontakter - omend i mindre udstrækning. Her skete betalingen per remburs for at reducere betalingsrisikoen. Fig.14 viser et eksempel på en sådan handel til en græsk køber.

Men den væsentligste eksport skete gennem de to eksportfirmaer Guildhall Cooperation og Scannart Shipping, som eksporterede til en række lande rundt om i verden, men med hovedvægt på USA og Tyskland. I sidstnævnte land var solget især rettet mod de amerikanske soldater, som var udstationeret der i en længere periode og derfor havde nogle afgiftsmæssige fordele ved hjemrejsen til USA, hvis de havde erhvervet møblerne under deres udstationering.

Perioden blev OM's storhedstid. Ikke mindst samarbejdet med direktøren for Guildhall - Mogens Jensen - var fortrinligt. Han var i MCM og RM's øjne den direktør, som JUTEX havde behøvet.

Fig 14. Ved direkte eksportsalg foregik handelen oftest per remburs, hvilket indebar, at OM umiddelbart efter afskibning kunne hæve pengene i banken mod at fremvise de i rembursen foreskrevne afskibningsdokumenter, som garanterede køber, at varerne levende op til de aftalte konditioner.

Hjemmemarkedet

Det hører med til historien, at OM parallelt med eksportmarkedernes udvikling bibeholdt salget til det danske hjemmemarked. Men i stedet for at sælge gennem grossister, foregik salget til møbelhandlerne vha. repræsentanter, som blev provisions aflønnet. Fra 1950-ernes begyndelse til omkring 1970 var der en repræsentant i hovedstadsområdet og en i provinsen - hovedsagelig Jylland. Selvom eksportmarkedet var det vigtigste, var hjemmemarkedet i alle årene væsentlig og i visse perioder afgørende. De årlige møbelmesser i Fredericia var her en vigtig supplerende aktivitet til repræsentanternes arbejde. Gennem årene var der flere repræsentanter. I København var der i mange år de Feuth, som blev efterfulgt af fru Pragner. I Jylland var det i en årrække Knud Pedersen, som blev efterfulgt af Ole Frederiksen.

Møbelmesser

Allerede i JUTEX-årene deltog OM i de årlige møbelmesser i Fredericia. Den foregik i de samme udstillingslokaler, som blev benyttet af Dansk Købestævne. De lå i umiddelbar nærhed af Fredericias voldanlæg og messerne var hovedsagelig vendt mod danske møbelhandlere, selvom der som årene gik kom flere og flere udlandske købere.

Det krævede sprogfærdigheder udover det MCM og RM havde tilegnet sig i deres 7-årige skolegang (som ovenikøbet kun var hver anden dag). Selvom de havde gået på et engelsk aftenkursus arrangeret af 2. lærer Andersen i Sønder Onsild skole, var deres kundskaber helt utilstrækkelige. Efter få år søgte de assistance hos Onsilds skolesøgende unge. I flere år var det Hans-Jørgen Fjeldsø, søn af jordemoder Madsine Fjeldsø på Rolighedsvej, der gik på handelsgymnasiet i Randers, som bistod.

Messen var en af årets begivenheder. Ikke kun på grund af den tykkelse, som man så frem imod ordrebogen ville få, men også fordi MCM her traf kollegaer. Selvom man var konkurrenter, kunne man også glædes over hinandens fremgang. Og messen gav mulighed for at se og diskutere hinandens frembringelser. Messen strakte sig over flere dage og inkluderede også udstilling af snedkermaskiner, møbelbeslag, lim osv. - alt det som en møbelfabrikation krævede, og som på messen kunne ses i funktion. Så der var duft af høvlspåner på messeområdet.

Det var i særdeleshed en årlig attraktion, når tidligere nævnte Svend Gerhauge demonstrerede årets vidunder-lim fra Nordisk Lim. Her fik alle mulighed for at se, om de kunne adskille hans sammenlimede

klodser. Han parerede - med lim på fingrene og briller der stedse blev skubbet op i panden - ubesværet og ligevægtigt de mange kommentarer og tilråb - ofte meget morsomme - som bedrevidende tilskuere udsatte ham for. Hans demonstrationer havde stor underholdningsværdi og var et tilløbsstykke.

Møbelmesserne i Fredericia var præget af en pionerånd, fremtidstro og entusiasme som langsomt forsvandt i takt med at møbelsektoren professionaliserede. Og da messerne var blevet flyttet til Bella Centret i København, var pionerånden forduftet. Atmosfæren cementerede i højere grad den konforme gode smag. Og designnyhederne blev forudsigelige - og kedelige.

Nyt design

Hovmand-Olsens design var på alle måder forbilledlig, men det måtte skiftes ud med et andet, hvis OM skulle gøre sig uafhængig af JUTEX. Der var derfor brug for et nyt designprogram, men med fortsat fokus på stolene.

Der indledtes et samarbejde med flere arkitekter. Gennem JUTEX-samarbejdet havde MCM kontakt med Gjern Møbelfabrik, som ejedes af Thorvald Jensen (han flyttede senere sin fabrik til Hou ved Odder og ekspanderede kraftigt, men gik desværre konkurs i 1975). Jensen havde kontakt med arkitekt Ejvind A. Johansson, som tidligere havde været chefarkitekt på FDB-tegnestue, hvor han havde efterfulgt Børge Mogensen. Nu havde han egen tegnestue i Houmeden i Randers.

Udover en række reoler og skænke havde han også tegnet en spisestuestol "Øjet". Denne ville Thorvald Jensen imidlertid ikke selv producere. Den passede ikke ind i hans produktion, men nok ind i hans varesortiment.

Fig 15. Stole designede af Ejvind A. Johansson og fremstillet på Onsild Møbelfabrik. Fra venstre mod højre: Stol nr. 50, stol nr. 52 og "Øjet", hvor sidstnævnte produceredes for Gjern Møbelfabrik.

Han forhørte sig hos MCM, som påtog sig opgaven og derved kom i kontakt med Ejvind A Johansson, som efterfølgende tegnede flere stole til OM (se bil. 4). De tre stole på fig. 15 solgte godt i flere år.

En anden arkitekt var Poul Christensen. Han var udlært som snedker på OM og søn af en af de først ansatte svende Valdemar Christensen (se senere under mandskab og lærlinge). Efter udstået læretid og aftjening af værnepligt havde han uddannet sig videre til teknikumingeniør, som var hans primære beskæftigelse. Han var ansvarlig for bl.a. to modeller (se fig. 16), som solgte godt i flere år, og gav ham et supplement til ingeniørlønnen.

Desuden var der kontakt til arkitekten Erik Kirkegaard, som bl.a. tegnede "Rokkestolen".

Teak var stadigvæk den vigtigste træart, men andre begyndte også at blive anvendt. Således blev nr. 50 og 52. også lavet i rio-palisander i stort antal. Og stol nr. 25 af Poul Christensen blev fremstillet i afrormosia, som populært gik under navnet dua-teak. Formentlig blev det i kontakten med slutkunden solgt som teak. Træarten havde bedre styrkeegenskaber end siam-teak, men blev efter længere tids lyspåvirkning homogen og kedelig og havde ikke den glød, som siam-teak havde. Rio-palisander var en mørk træart med livlig åretegning, men også dyr. Og "Øjet" blev fremstillet i dansk eg.

Men den danske træart bøg anvendtes kun til de dele, som skulle polstres.

Fig. 16. Stol nr. 25 og stol nr. 40 tegnet af Poul Christensen. Begge solgte godt i flere år - hovedsagelig til Guildhall Cooperation og Scannart Shipping.

Nye modeller

Det var altid omgærdet af forventninger, når tegninger med nye modeller var på vej. Og når tegningsrullerne var vel ankommet fra arkitekten, blev tegningerne lagt op på det store rundsavsbord og diskuteret livligt - ofte til længe efter fyraften. De interesserede snedkere og lærlinge deltog. Især var diskussionerne livlige i Hovmand-Olsens tid, fordi mange af hans forslag ikke lod sig realisere. Stolene kunne simpelthen ikke produceres. Det skal i den forbindelse tillægges, at hans tegninger ofte var impulsive og ikke gennemtænkte i modsætning til de senere arkitekters. Så det kunne tage lang tid og mange diskussioner at knække nødden. Ofte nåede man først til klarhed under fremstillingen af prototypen.

Herefter kom så alle overvejelserne om, hvordan en rationel produktionsgang skulle lægges op. Hver ny model indebar en stor investering, og mange af dem gav aldrig pay-back. Men det vidste man gudskelov ikke, når man med entusiasme baksede med at virkeliggøre arkitekternes intentioner. Det afspejlede sig først senere i regnskabstallene.

Licensproduktion

Efterspørgsel var i forhold til kapaciteten på OM så stor, at der ikke var mulighed for at tilfredsstille efterspørgslen. Her dukkede der pludselig en alternativ mulighed op, som tiltalte MCM og RM, idet en hollandsk møbelfabrik (G.J. van Os N.V. i Culemburg) ønskede at fremstille nogle af OM's modeller på licens til det hollandske marked. I nogle år blev der årligt overført et pænt beløb til OM, uden det medførte nogle anstrengelser for OM og uden at det havde nogen kannibalerende effekt på OM's egne markeder.

Mandskabet

En central rolle i OM's historie spiller selvsagt det mandskab, som gennem årene var ansat på OM. Antallet varierede gennem årene i takt med efterspørgsel og produktionsmål. Det begyndte med 3 ansatte og

afsluttedes også med 3 i den sidste periode fra MCM havde passeret de 67 år og frem til hans pensionering som 70-årig.

Men derimellem varierede det meget. Da der var mest gang i produktionen i 60-erne var der omkring 20 ansatte. Så OM blev aldrig en stor virksomhed.

Blandt de ansatte bør Valdemar Christensen fremhæves. Han var en af de første tre ansatte svende, som begyndte i 1936 sammen med MCM. Med familie var han flyttet fra Nørager til Onsild Stationsby. I de første mange år boede familien til leje på Rolighedsvej, men byggede i 1960'ernes begyndelse et hus på Kærvej 9 (efter tegninger og beregninger udført af sønnen Poul jf. ovenfor). Valdemar Christensen var uden ophør ansat på OM indtil sin pensionering i 70-ernes begyndelse og passede med bred marginal sit 25-års jubilæum. Her fik han - som sig hør og bør - overrakt guldur ledsaget af portvin og kransekage til alle mand. Og meget karakteristisk skete det ved et kort ophør af arbejdet og med servering fra høvlebænken. Og MCM fik mulighed for at udtrykke sin glæde ved deres mangeårige gode samarbejde.

Fig. 17. Her ses bagsiden af Valdemar Christensen guldur 1936-1961. Når Valdemar Christensen blev forkortet til VK var det fordi, MCM ikke syntes, at man kunne skrive VC. Poul Christen arvede uret efter sin far og anvendte det i mange år.

Valdemar Christensen var medlem (S) af sognerådet i flere perioder, hvor hans nøgterne indstilling og sunde dømmekraft var værdsat

De fleste ansatte boede i Onsild, men flere kom gennem mange år kørende fra Klejtrup, Hobro, Hvornum, Vammen, Randers m.fl.

Som en kuriøs detalje kan nævnes, at de fleste af maskinsnedkerne manglede en eller flere fingre, eller i hvert fald dele af fingrene. Det var ikke ufarligt at være maskinsnedker. Men efterhånden kom der forskellige sikkerhedsanordninger, som reducerede risikoen.

Fig. 18. Her ses Preben Durup Vestergaard ved fræseren i det gamle værksted. Bemærk fræserhovederne på væggen bag ham. Det var ikke ufarligt at arbejde ved fræseren, hvor det var afgørende at få fræserhovedet afbalanceret, når der blev udskiftet fræserjern. Ved en enkelt lejlighed gik der et fræserjern af under kørslen. Det fortsatte ud gennem et vindue. Ingen kom dog til skade (foto Poul Christensen og Lise Quvang Vestergård).

De ansattes ve og vel lå MCM på sinde, men uden hang til det sentimentale. Arbejdsvilkårene skulle være tydelige og fair. Der var generelt ikke megen tvivl om, hvad MCM mente og forventede. Og skulle nogen have svært ved at tilegne sig det, fik de klar besked. Han kunne dog i visse - mere alvorlige - situationer være langmodig, hvilket afspejlede, at han forsøgte at se tingene også ud fra den andens perspektiv.

Fig. 19. Mandskabet i slutningen af 50-erne. Fra venstre: Ove Flugt Sørensen, Valdemar Christensen, Holger Vestergaard, Preben Vestergaard, Egon Flugt Sørensen, Henry Vestergård, Møller Nielsen, Ejvind Sørensen, MCM – og indsneget på billedet Esben, Carsten samt Jørgen (søn af vognmand Svend Nielsen som legede med Esben), Marinus Kristensen og yderst til højre Freddy Kristensen. (foto Poul Christensen)

Der herskede aldrig tvivl om, at arbejdet var det centrale uden dermed at sige, at der ikke var plads til det sociale. Men det var henlagt til de fastsatte pauser eller efter arbejdstids ophør. I flere år var der tilbagevendende firmaudflugter med ledsager til Rebildhus.

I kortere eller længere perioder arbejdede blandt andet følgende på OM:

Valdemar Christensen (Kærvej), far til Poul Christensen
 Jens Olsen (Viborg Landevej, Kirkebyen)
 Egon Flugt Sørensen (etablerede senere egen tømrerforretning længere ude på Kærvej)
 Ove Flugt Sørensen (bror til ovennævnte)
 Børge Brask Pedersen (Højvangen) - gift med
 Vita Pedersen (Højvangen)
 Lauge Pedersen (Kærhave) - hans kone hjalp ofte RM med rengøring i beboelsen.
 Holger Vestergaard, Viborg Landevej (far til Preben Vestergaard)
 Henry Vestergaard (Hobro)
 Møller Jensen (Viborg Landevej, Holmen)
 Valborg Pedersen (Viborg Landevej)
 Emil Pedersen (Viborg Landevej, Kirkebyen)
 Ejvind Sørensen (Klejtrup)
 Marinus Kristensen (Klejtrup)
 Toni Jacobsen (Sportsvej)
 Møller Kristian Nielsen (Mejerivej)
 Johannes Christensen (Kærvej)

Hertil kommer de lærlinge, som blev uddannet på OM.

Lærlinge

MCM gav lærlingene meget opmærksomhed og de udgjorde et specielt kapitel for ham. Jo mere interesse de viste, jo mere opmærksomhed fik de. Normalt begyndte de som læredrenge (enkelte som "fejdedrenge" allerede i skoletiden – f.eks. Poul Christensen) og blev herefter lærlinge. Efter 4 års læretid med parallel aftenundervisning på teknisk skole i Hobro (efter endt arbejdstid og en hurtig omklædning var det på cyklen i alt slags vejr). Læretiden blev afsluttende med svendep prøve.

Fig. 20 Her ses Poul, Preben og Freddy's svendestykker. Pouls var en yderdør, idet han direkte sigtede på at videreudanne sig til bygningskonstruktør/teknikumingeniør. Døren blev i øvrigt solgt til Peter Jensen, som boede på Rolighedsvej. Prebens var - ligesom Freddy's - et sofaborde. (fotos Poul Christensen og Lise Quvang Vestergaard)..

Poul Christensen, Preben Durup Vestergaard og Freddy Kristensen blev tildelt bronzemedalje for "vel udført svendestykke".

Fig. 21 Her ses Poul Christensen (1954), Preben Durup Vestergaards (1958) og Freddy Kristensens (1958) bronzemedaljer (foto: Poul Christensen og Lise Quvang Vestergaard).

Der blev ligeledes udfærdiget et svendebrev. Fig. 22 viser Freddy Kristensens svendebrev

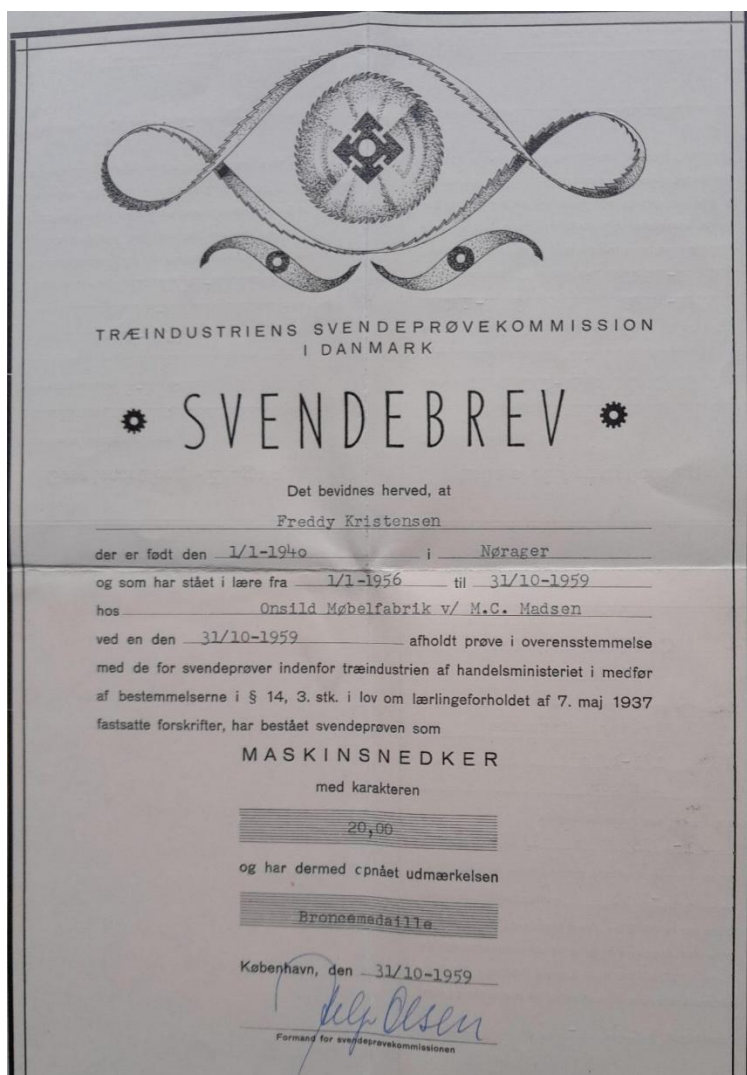

Fig 22. Freddy Kristensens svendebrev.

I årenes løb var der følgende lærlinge på OM:

- Poul Christensen, søn af Valdemar og Esther Christensen (Kærvej).
- Preben Durup Vestergaard, søn af Holger Vestergaard (Viborg Landevej)
- Freddy Kristensen, søn af Aninus og Asta Christensen (Sportsvej)
- Eigil Nielsen, søn af Dagmar Nielsen (Kærvej)
- Alex Therkildsen, søn af Herluf og Sigrid Therkildsen
- Kjeld Jensen, søn af Jens og Amalie Jensen, Rolighedsvej, (Amalie samlede ind til "Julens glæde")
- Flemming Møller Madsen, MCM og RMs mellemste søn og medforfatter til indeværende lille skrift.

Poul videreuddannede sig efter udstået læretid (og 16 måneders værnepligt) til teknikumingeniør. MCM spillede her en aktiv rolle ved at stimulere og støtte Poul til at videreuddanne sig. Han var givetvis inspireret af, at hans yngre bro Ejner, som efter udstået læretid som tømrer, havde uddannet sig til teknikumingeniør.

MCM tog med Poul (i stiveste puds) ud til forstanderen på Teknisk Skole i Randers for at få ham indskrevet. Poul boede i et værelse hos MCM og RM, mens han gik i aspirantklassen på Teknisk Skole i Randers, da hans boligforholdene hos forældrene var trange.

Senere fulgte Preben Vestergaard efter og uddannede sig til bygningskonstruktør.

Bortset fra PC og FMM, som umiddelbart efter svendebrevet forlod snedkeriet, bevarede de øvrige lærlingene tilknytningen til møbelsektoren, omend med variationer. Så længe deres forældre stadig boede i Onsild, kiggede de ofte forbi, når de var hjemme på besøg. MCM og RM satte stor pris på kontakten med de tidligere lærlinge og fulgte med stor interesse deres videre færd. Udover de obligatoriske julekort besøgte de bl.a. Poul og Grethe Christensen efter de var flyttet ind i Holbergsgade i Silkeborg, ligesom de benyttede lejligheden til i forbindelse med møbelmesserne i Fredericia at besøge Egil og Karen Nielsen i Vejle. Karen blev i øvrigt medlem (S) af byrådet i Vejle.

Møbelpolstrer Prüsse

De første mange år blev polstringen af møblerne foretaget af forskellige firmaer udenfor Onsild. Det var selsagt besværligt. Her dukkede imidlertid en uventet løsning op.

Peter Prüsse var egentlig saddelmager og lavede og reparerede seletøj til heste. Han boede med familie i en lejlighed på Viborg Landevej, hvor der var værksted i kælderen. Med 50-ernes mekanisering i landbruget forsvandt hans eksistensgrundlag. Han var imidlertid - med et moderne udtryk - omstillingsparat. Så meget mere, som det ikke havde været nogen dans på roser at reparere seletøj til landbruget. Han demonstrerede hurtigt sine færdigheder til møbelpolstring og skiftede dermed i sidste halvdel af 50-erne saddelmageriet ud med møbelpolstring. Han var ualmindelig dygtig og overtog ret hurtig polstringen af de fleste stole fra OM, men havde i perioder svært ved at følge med.

Prüsse kunne være lidt besværlig. Han nægtede f.eks. at udføre arbejde, som han ikke anså, han kunne gøre godt. F.eks. ville han ikke lave ryggen til stol. nr. 50. Imidlertid lod MCM et eksemplar af en upolstret ryg ligge på hans værksted; en uges tid senere var det første eksemplar alligevel klar - og af høj kvalitet.

Prüsses købte i første halvdel af 60-erne den nedlagte Andelskasse og fik i de gamle banklokaler et fortrinligt værksted (lyst, tørt og varmt) og et virkelig godt alternativ til den klamme mørke kælder på den anden side af vejen.

En ny udvidelse i 1966

60-ernes fremgang indebar, at der atter blev for trangt. MCM gik til Frede Gaardsøe, som velvilligt udstykkede endnu et stykke jord. I 1966 stod en ny tilbygning klar. Poul Christensen var behjælpelig med tegninger og beregninger. Da der var fuld gang i stoleproduktionen, blev tømrerarbejdet udført af Aage Pedersen, der var MCM's svoger og drev en tømrerforretning i Vammen.

Alle snedkermaskinerne blev flyttet til den nye hal, hvor der fra de vestvendte vinduer var udsyn mod Skalsådalen og Lindum Skov. Udbygningen gav både mere plads og en tiltrængt forbedring af produktionsforløbet. Med udbygningen blev det muligt at efterkomme 60-ernes store efterspørgsel. Efter udbygningen fremstod det samlede fabriksanlæg meget helstøbt og rationelt, omend der var dele af de oprindelige bygninger, som kun blev anvendt ekstensivt og strengt taget ikke var nødvendige længere.

De forbedrede forhold gav også mulighed for omklædnings- og sanitetsforhold til de ansatte. Men gamle heste er svære at indprente noget nyt, så rummene stod i de efterfølgende år stort set uanvendte. Men Arbejdstilsynets regler kan som bekendt ikke gradbøjes.

Fig.22. Det nye værksted set fra vest og syd. Som det ses, blev der stadigvæk plantet espalier på de velegnede steder.

Onsild Andelskasse

I begyndelsen af 60-erne indebar Andelskassens ekspansion, at de små lokaler ikke længere kunne rumme bankens aktiviteter. Man blev nødt til at skabe nye rammer, som både skulle indeholde kontorlokaler og beboelse for Andelskassebestyrerparret (Hans og Erna Christiansen). Bygningen skulle opføres overfor Brugsforeningen på det nedlagte baneareal ved den tidligere baneovergang.

Skønt OM ikke længere var kunde i Andelskassen fik OM tilbudt at udføre alt snedkeriarbejdet. Det indeholdt mange håndværksmæssigt interessante detaljer, så MCM kunne ikke - selvom han herved afveg fra den udstukne kurs for OM - modstå fristelsen og påtog sig opgaven. Han havde nok også svært ved at modstå Kristen Højgaard, som var formand for Andelskassens bestyrelse. De var på god fod, trods skærmydslerne de i årenes løb havde haft med hinanden. Men opgaven passede - hvordan man end vrider og vender på det - ikke ind i møbelproduktionen.

Der blev da også en mindre batalje under byggeriet, idet en lokal murermester, som udførte murerarbejdet, anså sig for at være hovedentreprenør og derfor mente, at alle andre skulle rette sig ind efter ham, uanset hvilke besværligheder, det påførte de andre håndværkere. Da en af snedkersvendene dukkede op på fabrikken, selvom han skulle være på byggeriet, og berettede, at han var blevet skubbet til side af mureren, affødte det en øjeblikkelig reaktion. Her artede det sig så heldigt, at der netop var bestyrelsesmøde i Andelskassen. MCM tiltog sig adgang til mødet og meddelte, at alle folkene han havde på byggeriet ville blive trukket bort - og ikke vende tilbage i meget lang tid. Det fik den ønskede effekt. Kristen Højgaard tog affære og en slukøret murermester måtte forflytte sig. Hvad MCM ikke vidste var, at bestyrelsen netop sad og diskuterede den forestående indvielse.

Egentlig var denne type hændelser MCM imod. Han havde det grundlæggende svært med, at stupid selvhævdelse lagde hindringer i vejen for et smidigt og rationelt samarbejde.

Årene med Ålestrup Møbelfabrik og afslutningen - 1970-erne

Der var stadigvæk fuld gang i produktionen ved 70-ernes begyndelse, men i kølvandet på energikrisen og den politisk ustabile situation, begyndte der at vise sig tegn på afmatning. Her traf det sig så heldigt, at MCM kom i kontakt med Aage Lauritsen, som havde overtaget MCM's gamle læreplads - Ålestrup Møbelfabrik - efter sin far. Her havde de arbejdet sammen knap 40 år tidlige (se fig. 1). Aage var håndværker med stort H og gik ikke på kompromis for at opnå forretningsmæssige fordele. Det tiltalte MCM, som i årenes løb havde været nødt til at sluge en og anden kamel, for at holde hjulene i gang.

Så parallelt med at afsætningen af de modeller, som havde været "cash-cows" i 60-erne langsomt aftog, indfasedes en produktion af Børge Mogensen stole og kirkebænke (se bilag 5). Her var betalingsviljen aldrig til diskussion. Men det indebar også, at der successivt blev skruet ned for aktivitetsniveauet og antallet af ansatte langsomt blev reduceret. De gode år i 60-erne havde finansieret tilbygningen i 1966, så der var finansielle muligheder for at reducere tempoet, hvilket passede godt med, at han i 1972 fyldte 65 år og - i hvert fald tankemæssigt - skulle til at forberede en plan for, hvad der skulle ske med OM.

I 1975 ændrer situationen sig imidlertid drastisk, idet RM fik en blodprop og aldrig genvandt sit gamle jeg - og desuden blev plejekrævende, hvilket MCM påtog sig. En ny plan for hvordan OM - og deres boligsituation - skulle håndteres blev dermed absolut nødvendig.

I første runde forsøgte OM solgt eller lejet ud, men det gav ikke resultat. MCM tog derfor den drastiske beslutning af nedrive de ældste dele af fabriksanlægget. Beboelse og fabrik lå på grund af den lille grund, som MCM kunne købe i 1936, meget tæt op ad hinanden og delte matrikelnummer. Ved at rive fabriksbygningerne ned, blev der mulighed for at håndtere beboelse og fabrik uafhængigt. Som sagt så gjort, og i 1976 blev de to ældste fabriksbygninger revet ned og beboelse blev dermed matrikulært adskilt fra fabriken. Nedrivningen blev udført uden de store falbelader og MCM var lettet, da det var overstået.

Parallelt hermed fortsatte OM sin produktion, men i stedse lavere tempo. Ud over produktionen af Børge Mogensen stole lavede han i perioden også kirkeinventar til bl.a. Vangede Kirke, Bistrup Kirke og Skjødstrup kirke.

Men langsomt modnes tanken om at lade OM ophøre sin produktion i forbindelse med MCM's 70-års fødselsdag. Og ligesom han startede virksomheden med tre ansatte, ophørte den i 1977, også med 3 ansatte. Ringen var sluttet for OM.

Efter Onsild Møbelfabrik

Situationen var derefter den, at fabrik og beboelse kunne sælges eller lejes ud uafhængigt af hinanden. MCM og RM så med fortrøstning situationen an og blev boende.

I 1978 blev fabriken lejet ud til Erling Kusk og Niels Peter Johannesen, som startede en køkkeninventarvirksomhed under navnet Onsild Køkkenet. Det var en stor tilfredsstillelse for MCM og RM, at der atter blev liv i fabriksbygningerne. Så meget mere som de kom godt ud af det med Erling og Jens Peter. Men den 16. december 1979 døde RM. Hun blev begravet på Sønder Onsild Kirkegård. MCM tog det fattet, men savnet efter RM var meget stort.

I 1984 solgte MCM såvel værksted som beboelse til sine tre sønner. MCM blev boende i beboelsen.

I perioden som fulgte, fik vi en sag på halsen, idet vandværkets bestyrelse mente, at vi var vandværket skyldig for en tilslutningsafgift i forbindelse med nedrivningen og adskillelsen. Det var vi ikke enige i. Selvom det ikke var et stort beløb, var det os principielt imod bare at betale. Så vi prøvede spørgsmålet ved byretten i Hobro. Advokat Niels Lindberg bistod os, og kendelsen var klar. Vandværket havde ikke krav på en ekstra tilslutningsafgift.

MCM afgik ved døden den 24. juni 1985 få dage før sin 78-års fødselsdag, hvor familien skulle samles. Han blev begravet på Sønder Onsild Kirkegård ved siden af RM. Ved begavelsen deltog flere af hans tidligere lærlinge og svende.

Nu var hovedaktørerne i et rigt familieliv begge borte og rammen - Onsild Møbelfabrik - ligeså.

Beboelsen blev solgt til Anna og Alfred Danielsen den 15. august 1985 og i 1986 solgtes værkstedet til Onsild Køkkenet.

I ægteskabet mellem Rigmor Møller og Mads Christian Madsen var der tre sønner:

Carsten Møller Madsen. Født den 2/10 1945. Præliminæreksamen. Uddannet som lærer. Havde ansættelser bl.a. i Himmerland og Vestjylland inden han blev skoleinspektør i Farre.

Flemming Møller Madsen. Født den 28/4 1948. Realeksamen. Uddannet som snedker. Herefter handelseksamen og ansættelse på ligningskontoret ved Hobro Kommune. Ved sammenlægningen af den kommunale og statslige ligning overgik han til Skattestyrelsen som fuldmægtig.

Esben Møller Madsen. Født 12/12 1951. Matematisk studentereksamen. Forstkandidat fra Landbohøjskolen. Herefter forstfuldmægtig og afdelingsleder i Dansk Skovforening inden han blev ansat ved en gruppe skånske godser som godsforvalter og skovrider.

Maj 2021 og juli 2025

Flemming og Esben Møller Madsen.

Efterskrift

Ovenstående korte fremstilling af Onsild Møbelfabriks historie er sammenstykket på baggrund af de efterladte papirer og tegninger, som vi tilfældigvis har haft liggende suppleret med vore mere eller mindre gode hukommelser. Poul Christensen – som var MCMs første lærling - har sammen med Lise Quvang Vestergaard (gift med Preben Vestergaard) i juli 2025 bidraget med fotos og oplysninger OM. Stort tak for det. Det kan stadigvæk ikke udelukkes, at der kan have indsneget sig en og anden unøjagtighed eller fejl. Vi er meget taknemmelige, hvis vi får meddelelse herom, så det kan rettes. Hvis nogen skulle ligge inde med fotos og anekdoter, som beskriver aktiviteter og mandskab på OM, vil vi meget gerne høre om det og udvide ovenstående.

Bilag 1. Eksempler på møbler fremstillet af Onsild Møbelfabrik i perioden 1930-50.

Bilag 2 . Eksempler på møbler fremstillet på Onsild Møbelfabrik frem til midten af 1950-erne.

Bilag 3. Eksempel på møbler fremstillet for JUTEX. Alle tegnede af Hovmand-Olsen og udført i siam-teak.

Onsild Møbelfabrik fremstillede kun stolene. De øvrige møbler blev fremstillet af andre møbelfabrikker i JUTEX-samarbejdet.

Den sidst viste blev kun lavet som prototype og aldrig sat i produktion.

Bilag 4. Eksempler på møbler fremstillet på Onsild Møbelfabrik i 1960-erne med angivelse af arkitekt.

Eivind A Johansson

Eivind A Johansson

Eivind A Johansson

Ejvind A Johansson

Poul Christensen

Erik Kirkegård

Poul Christensen

Lars Erik Rasmussen & Henrik Rolf

Bilag 5. Møbler fra samarbejdsperioden med Ålestrup Møbelfabrik

BM 72 stol med polstret sæde og ryg
stuhl – stuhlsitz und stuhllehne mit stoff oder leder
chair – seat and back with fabric or leather
51 x 53 cm – sædehøjde 44 cm – totalhøjde 76 cm

BM 73 armstol med polstret sæde og ryg
armstuhl – stuhlsitz und stuhllehne mit stoff oder leder

Arkitekt Børge Mogensen

Arkitekt Jørgen Malling